

Висновки. Підводячи підсумки нашого дослідження, ми дійшли висновку, що кожна мова створює свою, притаманну тільки їй, «мовну картину світу», чим часто й ускладнює безпосередній процес сприйняття її іншими народностями. Один і той же зміст може по-різному сприйматися і бути основою для формування та розуміння різних трансформацій. Тому для перекладача важливо пам'ятати, що переклад – це взаємодія не лише двох мов, але й двох різних менталітетів [2, с. 68], а вивчення іноземної мови є придбанням нового погляду, зміною світосприйняття, адже мова людини представляє особливий світ, розташований між існуючим зовнішнім світом і тим внутрішнім світом, який замуровано всередині нас.

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо у дослідженні сучасної мовної картини світу як багаторівневої структури та її відображення в українській і англійській мовах.

Література:

1. Апресян Ю. Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания / Ю. Д. Апресян // Интегральное описание языка и системная лексикафия: Избранные труды. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1995. – Т. 2. – С. 55.
2. Дубичинский В. В. Монография: Лексические параллели / В. В. Дубичинский. Харьков, 1993. – 156 с.
3. Колшанский Г. В. Объективная картина мира в познании и языке / Г. В. Колшанский. – М.: Наука, 1990. – 105 с.
4. Ладо Р. Лингвистика поверх границ культур / Р. Ладо // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. XXV: Контрастивная лингвистика. – М., 1989. – С. 32–63.
5. Манакин В. Н. Сопоставительная лексикология / В. Н. Манакин. – К.: Знання, 2004. – 326 с.
6. Межидова С. М. О методологических принципах исследования личности / С. М. Межидова. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.psychology.az/about_methodological_principles.php
7. Роль человеческого фактора в языке: язык и картина мира / Б. А. Серебренников и др. – М.: Наука, 1988. – 215 с.
8. Хайдеггер М. Время и Бытие: Статьи и выступления: Пер. с нем. / М. Хайдеггер. – М.: Республика, 1993. – 447 с.
9. Boas F. The history of anthropology / F. Boas // Science. – 1904. – V. 20. – P. 73.

УДК 81.111'42

О. Ю. Качмар,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

ДІЯЛЬНІСНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ДИСКУРСУ: КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ

У статті інтерпретовано дискурс із позицій репрезентаційного та діяльнісного стилів мислення. Висвітлено когнітивну основу дискурсу. Описано його базові когнітивні структури.

Ключові слова: дискурс, репрезентаційний, діяльнісний, когнітивний, інтерпретація.

В статье интерпретировано дискурс с позиций репрезентационного и деятельностного стилей мышления. Освещено когнитивную основу дискурса. Описаны его базовые когнитивные структуры.

Ключевые слова: дискурс, репрезентационный, деятельностный, когнитивный, интерпретація.

The article deals with the discourse interpretation based on representation and activity styles of thinking. The cognitive basis of discourse is also analyzed. Its basic cognitive structures are described in it.

Keywords: discourse, representation, activity, cognitive, interpretation.

Розвиток когнітивно-дискурсивної парадигми у мовознавчих студіях зосереджує увагу лінгвістів на аналізі механізмів мовленнєвого впливу, які регулюють комунікативну та соціальну поведінку людини. Мовлення при цьому розглядається як цілеспрямована посередницька діяльність між людьми, а власне дискурс виступає сполучуваною ланкою між суспільною комунікацією та всією сукупністю прагматичних, соціокультурних, психологічних та інших чинників, що закономірно виступають на перший план у лінгвістичних дослідженнях.

Мета статті – висвітлити діяльнісну інтерпретацію дискурсу в когнітивному аспекті.

Досягнення мети передбачає успішне виконання таких **завдань**:

- простежити зміни щодо трактування дискурсу з моменту введення його в термінологічний апарат лінгвістики;
- визначити особливості його тлумачення з позицій репрезентаційного та діяльнісного стилів мислення;
- описати основні аспекти діяльнісної інтерпретації дискурсу;
- охарактеризувати когнітивну базу дискурсу;
- виокремити його базові когнітивні структури.

Предмет дослідження – дискурс як комунікативна діяльність, **об'єкт дослідження** – базові когнітивні структури, що лежать у його основі.

Дискурс – це комплексне явище, висвітлене в працях таких видатних учених, як Н. Д. Арутюнова [1], М. Л. Макаров [12], А. П. Мартинюк [12, 14], В.З. Дем'янков [6], І. С. Шевченко [23; 24] та інші. Різні критерії покладені в основу дефініцій цього поняття. Актуальною наразі є тенденція до розгляду дискурсу як суто комунікативного або когнітивного явища.

У мовознавстві термін «дискурс» вперше використав у 1952 р. американський лінгвіст З. Харрис, який розглядав це поняття як один із аспектів дистрибутивного аналізу тексту із залученням до його опису соціокультурної ситуації [31, с. 1–2].

У 70-х роках поняття «дискурс» тлумачили з формалістських позицій, ототожнюючи з поняттям «текст» [26]. Згодом, під впливом теорії мовленнєвих актів, лінгвопрагматики та когнітивної лінгвістики дискурс чітко диференціюють із текстом у межах переходу від формалістського до функціонального підходу. Він набуває трактування комунікативної події чи ситуації в системній організації усіх наявних складників [1, с. 137; 2, с. 276–299; 4; 19; 25; 30; 32; 33; 37]. У такому розумінні дискурс можна трактувати як поняттєву основу будь-якої комунікації, прийнятої в межах культурного соціуму, а також як об'єкт сучасних лінгвістичних пошуків, що виявляє високий інтерактивний потенціал, суспільну релевантність і відображає нові синергетичні тенденції в науці про мову. Це своєрідна ситуативно зумовлена інтерактивна інтерсуб'єктна мовленнєво-розумова діяльність, метою якої є взаємна орієнтація у життєвому просторі на підставі набуття мовною формою семіотичної значущості [14, с. 12].

З опертям на вищезгадані визначення дискурсу [1, 2, 19, 25, 30, 32, 33, 37] переходимо до їх висвітлення відповідно до таких стилів мислення, як репрезентаційний та діяльнісний.

Репрезентаційний стиль мислення складає теоретичне підґрунтя **формального** та **функціонального** визначення дискурсу. Розбіжності між ними визначаються способом обґрунтування онтології об'єкта аналізу. З погляду формалістів,

структурні рівні об'єкта визначаються своїми конститuentами, а функціоналістів – способами взаємодії між складником, що виконує певну функцію, і контекстом. Предметом розбіжностей між формалістами й функціоналістами стає не поняття функції, яке успішно застосовується у структурному аналізі мови, а поняття контексту: у **формальному** розумінні контекст мовного знака обмежується іншими одиницями мови, а в **функціональному** – включає ментальний і соціальний життєві простори комунікантів.

Функціональний напрям аналізу дискурсу репрезентований **ситуативним** і **семіотичним** підходами [14, с. 17]. За **ситуативного підходу** розрізняють контекст у вузькому розумінні (ко-текст) і у широкому – ситуативний контекст [там само]. Ко-текст є фрагментом тексту, що містить обрану для аналізу одиницю та є необхідним і достатнім для встановлення її значення, яке було б несуперечливим щодо загального змісту цього тексту [3, с. 238]. Ситуативний контекст визначається як «ситуація комунікації, яка включає умови спілкування, предметний ряд, час і місце комунікації, самих комунікантів, відносини, у яких вони знаходяться, тощо» [там само].

Актуальним для соціолінгвістичних дослідження є **семіотичний підхід**, який зумовлює тлумачення дискурсу у соціально-ідеологічному смислі й охоплює пріоритетні цінності, суспільні погляди та переконання комунікантів. У центрі уваги опиняються «дискурсивні практики» як «тенденції у вживанні близьких за функцією, альтернативних мовних засобів вираження певного ідеологічного смислу» [14, с. 17]. Відповідно, дискурс тлумачиться як інтегральний феномен, розумово-комунікативна діяльність, що постає як сукупність процесу й результату та охоплює екстралінгвістичний і власне лінгвістичний аспекти. В останньому, окрім тексту, виділяють пресупозицію і контекст (прагматичний, соціальний, когнітивний), що зумовлює вибір мовних засобів [23, с. 37]. За такого підходу особлива роль відводиться адресату-інтерпретатору, який реконструює ментальний світ (universe of discourse), у межах якого, за презумпцією інтерпретатора, автор конструював дискурс. Згаданий ментальний світ охоплює також деталі й оцінки, домислювані інтерпретатором кризь призму його життєвого досвіду [6, с. 49–50].

Проаналізовані формальний та функціональний напрями трактування дискурсу уможливають виявлення й опис характерних ознак дискурсу, однак не розкривають його цілісної сутності. Тому за доречне вважаємо розглянути діяльнісний підхід до аналізу дискурсу.

Діяльнісний стиль мислення уможливує становлення **діяльнісного** розуміння дискурсу як соціальної мовленнєвої дії, що відбувається в умовах реального світу та реальної взаємодії людей, тісно пов'язаною з концептами та ментальними категоріями. Основні ідеї діяльнісного підходу до аналізу дискурсу витікають із тлумачення мови як виду сумісної діяльності, інтегрованої в комплекс когнітивних процесів складної динаміки [10, с. 63]. Діяльнісний підхід також висуває нове поняття мови-дискурсу як ситуативно обумовленої інтерактивної міжсуб'єктної діяльності, спрямованої на взаємну орієнтацію у життєвому просторі. Змістом цієї діяльності є вироблення спільних смислів на основі інтерсуб'єктного наповнення мовної форми семіотичною значущістю. Така інтерпретація заперечує визначення мови як засобу відображення знання про навколишній світ за допомогою набору різнорівневих одиниць і правил, якими носії мови користуються як інструментом у процесі комунікації для обміну інформацією [14, с. 23]. Окрім того, прибічники діяльнісного підходу вважають, що семіотична значущість не є інгерентною властивістю мовної форми. Надання мовній формі семіотичної значущості відбувається у ситуації взаємодії в універсумі міжсуб'єктного дискурсу як частини матеріального світу, в якому спостерігаємо інші види діяльності людини. Адаже мовні знаки не містять інформації, якою можна було б обмінюватися, а викликають тотожні або схожі інформаційні стани у свідомості суб'єктів взаємодії [15, с. 119].

Цю думку поділяють і представники когнітивної лінгвістики, які розглядають конвенціональні значення мовних виразів, закодовані у мові як неповні, «усічені» (improverished) репрезентації концептуальних структур, що стоять за ними. Мовні вирази не репрезентують значення, а слугують підказками (prompts) для їх конструювання на основі складних когнітивних процесів. Неможливо транслювати значення виразів безпосередньо словами, без опори на деталізовані знання й потужні когнітивні процеси, які супроводжують комунікативну діяльність людини» [40, с. 206; 27; 28; 29; 34; 35; 36; 39].

Отже, **діялісна інтерпретація дискурсу** більшою мірою зосереджена на його когнітивному аспекті. Когнітивну ж базу дискурсу розглядаємо як спільний фонд знань, уявлень, переконань, очікувань, оцінок, упереджень продуцентів та інтерпретаторів дискурсу, що належать до певної лінгвокультури, без якого спільна діяльність породження й інтерпретації дискурсу видається неможливою.

Процес інтерпретації значення мовного виразу, актуалізованого у процесі дискурсивної взаємодії, називають **концептуалізацією** [36]. У процесі концептуалізації значення мовних виразів інтерпретується на основі когнітивних структур свідомості суб'єкта пізнавальної діяльності / дискурсу, які забезпечують можливість надходження інформації про події та її видозмінення, а також керування процесами оброблення інформації і вибірковість інтелектуального відображення [22, с. 95].

Безліч термінів вживаються на позначення когнітивних структур, що забезпечують породження дискурсу: background knowledge (фонові або апріорні знання) [38, с. 151], енциклопедичні знання [36], ментальний простір [27], метаконтекст [21, с. 274], когнітивне підґрунтя [11, с. 61], базове стереотипне ядро знань [17, с. 5–2], спільний когнітивний фонд [12, с. 136], пресупозиційний фонд [13, с. 23], дискурсивна рефлексія [5, с. 238] тощо.

Ці когнітивні структури є динамічною формою ментального досвіду, що актуалізується в умовах пізнавальної взаємодії суб'єкта зі світом. Вони не є сталими або чітко фіксованими, а, навпаки, – постійно відтворюються у процесі мовленнєвої взаємодії. Дискурс є водночас як середовищем їх реалізації, так і джерелом їх породження [12, с. 159]. Тобто, в дискурсі навколишній світ розглядається не лише як репрезентація чи відображення ментальної реальності, яка утворилася за його межами; об'єкти знання конструюються в дискурсі, а не пасивно відображаються в ньому [24, с. 20].

Когнітивні структури дискурсу охоплюють знання, уявлення, образи, переконання, очікування, оцінки, упередження членів конкретної етно- чи лінгвокультури, без яких їхня спільна діяльність щодо породження й інтерпретації дискурсу є ускладненою або неможливою [13, с. 23]. Такі структури називають когнітивним контекстом дискурсу, оскільки вони є звичним середовищем мисленнєвої діяльності [22, с. 97].

Базовою одиницею когнітивного контексту дискурсу є **концепт**. Концепт розглядаємо як складне ментальне утворення зі стохастичною структурою, зумовленою вірогідною природою реального світу, який він відображає і/або конструює, та багатогранністю його функцій щодо забезпечення діяльності й життєздатності людини [16, с. 166–196].

Термін «концепт» виступає в якості родового поняття для низки ментальних сутностей, до яких належать **уявлення** (узгальнено чуттєво-наочні образи), **поняття** (думки про найбільш загальні, істотні ознаки предмета або явища як результати раціонального пізнання), **гештальт** (комплексна, цілісна функціональна структура, що поєднує чуттєві і раціональні елементи), **схема дій** [7, с. 82]. Звідси випливає, що концептами можуть бути оперативні одиниці свідомості з

різним наповненням [20, с. 56–58]. Як одиниця пізнання світу, концепт, попри різний ступінь інформативної насиченості, може змінюватися й відображати досвід людини, водночас залишаючись цілісним утворенням [18, с. 77]. До того ж, відображаючи суб'єктивні дані досвіду людини, він конструюється її ж свідомістю [36, с. 5].

Когнітивний контекст, що визначає характер інтерпретації мовного виразу в дискурсі, є структурно організованим за допомогою схем, що виникають на базі повсякденного інтерактивного досвіду людини.

За Ч. Філмором [29] структурна організація когнітивного контексту забезпечується такою схемною структурою, як фрейм. Це комплекс концептів, пов'язаних між собою таким чином, що для розуміння одного з них потрібно зрозуміти всю цілісну структуру, до складу якої вони залучені. Відношення між цими двома концептами утворює **пропозицію**, яка є базовим елементом фрейму і, водночас, елементарним фреймом. Фрейм можна визначити як набір пропозицій, кожна з яких охоплює логічний суб'єкт (цільовий концепт) і логічний предикат (ознаку, приписувану суб'єкту). Незмінний конститuent пропозиції називають аргументом, а змінний – функцією. Змінний складник (функція) пропозиції може реалізуватися як суб'єктом, так і предикатом. Зв'язані набори пропозицій (кілька ознакових предикатів при одному суб'єкті або реляції між кількома предметними сутностями (аргументами або актантами), що лежать в основі приписуваних актантам аргументних ролей, утворюють фрейми [8, с. 5–6].

С.А. Жаботинська виділяє п'ять базисних фреймів, що репрезентують найбільш узагальнені (схемні) принципи категоризації і організації вербалізованої інформації про предметний світ, а саме: предметний, акціональний, посесивний, ідентифікаційний і компаративний [9, с. 7].

За Р. Ленкером, формування та адекватна інтерпретація концептів відбувається у контексті структур фонових знань, найбільш загальним терміном на позначення яких є домен [8; 36, с. 507;]. Під **доменом** розуміємо концептуальну структуру різного ступеня складності, що забезпечує фонову інформацію, відштовхуючись від якої можна зрозуміти значення мовного виразу, актуалізоване в дискурсі. Тобто, домени слугують контекстом (глом) для виділення (профілювання) концептів [36, с. 147; 8, с. 4;]. З іншого боку, концепти можуть виступати доменами для інших концептів і, водночас, підтримуватися як одним, так і декількома доменами [36, с. 152] (Отже, домени вважаємо необхідними когнітивними сутностями, проявами ментального досвіду, репрезентативними просторами, концептами або комплексами концептів.

Підсумовуючи сказане, доходимо **висновків** про те, що:

1. Запропоноване в статті трактування дискурсу ґрунтується на інтерактивній моделі комунікації, діяльнісному тлумаченні мовного знака й концепту. У такому розумінні дискурс – це форма соціальної поведінки, що слугує для репрезентації соціального світу, охоплює знання та стосунки між людьми в межах мовної спільноти; спосіб мовного існування особистості, що охоплює її мислення, пам'ять, творчість, поєднує концептуальну й мовну картини світу, знімає категоричне протиставлення власне мови та її функціонування.

2. З позицій діяльнісного підходу дискурс постає як інтегральний феномен, інтерактивна мисленнєво-комунікативна діяльність, що протікає у широкому соціокультурному контексті; дискурс конструє світ і сам є його продуктом, водночас формуючи ментальні структури свідомості комунікантів у процесі їхньої комунікативної взаємодії.

3. Дискурс як одиниця пізнання мовних явищ – це ієрархічно організована цілісна когнітивно-комунікативна система. Її аналіз дає змогу висвітлити процес комунікативної діяльності та породження/рецепції тексту, виходячи з аналізу когнітивних структур, створених комунікантами, та механізм активації цих структур (концептуалізації знаково-символічної форми тексту) під впливом параметрів комунікації.

Перспективою подальшого дослідження є висвітлення особливостей когнітивного сценарію (тобто розвитку пізнавальних стратегій) конкретної комунікативної події у відповідному дискурсі.

Література:

1. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н.Д. Арутюнова // Большой энциклопедический словарь. Языкознание. – М. : Сов. энцикл., 1998. – С. 136–137.
2. Бенвенист Э. Общая лингвистика / Э. Бенвенист. – 3-е изд. – М. : Эдиториал УРСС, 2009. – 448 с.
3. Большой энциклопедический словарь / [И. Лапина, Е. Маталіна, Р. Секачев, Е. Троицкая, Л. Хайбулліна, Н. Ярина]. – М. : АСТ, Астрель, 1988. – 1248 с.
4. Бюлер К. Теория языка. Репрезентативная функция языка / К. Бюлер ; [пер. с нем. К. Бюлер ; общ. ред. и коммент. Т. В. Бульгиной ; вступ. ст. Т. В. Бульгиной и А. А. Леонтьева]. – М. : Прогресс, 2001. – 528 с.
5. Григорьева В. С. Дискурс как элемент коммуникативного процесса: прагмалингвистический и когнитивный аспекты / В. С. Григорьева. – Тамбов : Тамб. гос. техн. ун-т, 2007. – 288 с.
6. Демьянков В. З. Текст и дискурс как термины как слова обыденного языка / В. З. Демьянков // Язык. Личность. Текст : сб. к 70-летию Т. М. Николаевой. – М. : Язык славянских культур, 2005. – С. 34–55.
7. Жаботинская С. А. Концептуальный анализ языка: фреймовые сети / С. А. Жаботинская // Мова. Науково-теоретичний часопис з мовознавства. – 2004. – № 9. Проблеми прикладної лінгвістики. – С. 81–92.
8. Жаботинская С. А. Модели репрезентации знаний в контексте различных школ когнитивной лингвистики: интегративный подход / С. А. Жаботинская // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2009 (а). – № 848. – С. 3–10.
9. Жаботинская С. А. Ономазиологические модели и событийные схемы / С. А. Жаботинская // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2009(б). – № 837. – С. 3–14.
10. Кравченко А. В. О традициях, языкознании и когнитивном подходе / А. В. Кравченко // Горизонты современной лингвистики: Традиции и новаторство : сб. в честь Е. С. Кубряковой. – М. : Языки славянских культур, 2009. – С. 51–65.
11. Красных В. В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? / В. В. Красных. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2003. – 375 с.
12. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / М. Л. Макаров. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с.
13. Мартинюк А. П. Конструювання гендеру в англomовному дискурсі : [монографія] / А. П. Мартинюк. – Харків : Константа, 2004. – 292 с.
14. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики / А. П. Мартинюк. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 196 с.
15. Матурана У. Биология познания / У. Матурана // Язык и интеллект ; [пер. с англ.]. – М. : Прогресс: Универ., 1996. – С. 95–142.
16. Никитин М. В. Основания когнитивной семантики: [учебное пособие] / М. В. Никитин. – СПб. : РГПУ, 2003. – 277 с.
17. Прохоров Ю. Е. Национальные социокультурные стереотипы речевого общения и их роль в межкультурной коммуникации / Ю. Е. Прохоров // Функциональные исследования. – М. : Московский лицей. – 1997. – Вып. 4. – С. 5–21.
18. Рябцева Н. К. Мысль как действие, или риторика рассуждения / Н. К. Рябцева // Логический анализ языка. Модели действия; [под ред. Н. Д. Арутюновой, Н. К. Рябцевой]. – М. : Наука, 1992. – С. 60–69.
19. Степанов Ю. С. Семиотическая структура языка: Три функции, три формальных аппарата языка / Ю. С. Степанов // Изв. АН СССР. Сер. : ЛиЯ, 1973. – Т. 32, Вып. 4. – С. 340–355.

20. Стернин И. А. Концепты и лакуны / И. А. Стернин, Г. В. Быкова // Языковое сознание: формирование и функционирование; [под ред. Н. В. Уфимцевой]. – М.: ИЯ РАН, 1998. – С. 53–67.
21. Тарасова Е. В. Речевая системность в терминах лингвопрагматики / Е. В. Тарасова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2000. – № 471. – С. 273–279.
22. Холодная М. А. Психология интеллекта: Парадоксы исследования / М. А. Холодная. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с.
23. Шевченко И. С. Дискурс как мыслекоммуникативное образование / И. С. Шевченко, Е. И. Морозова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2003. – № 586. – С. 33–38.
24. Шевченко И. С. Проблемы типологии дискурсу / И. С. Шевченко // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: [кол. монографія] / [під загальн. ред. Шевченко І. С.]. – Харків: Константа, 2005. – С. 233–236.
25. Якобсон Р. Лингвистика и поэтика / Р. Якобсон // Структурализм «за» и «против». – М.: Прогресс, 1975. – С. 193–231.
26. Dressler W. The thread of Discourse / W. Dressler // Journal of Linguistics. – 1977. – Vol. 13. – № 2. – P. 320–321.
27. Fauconnier G. Mental Spaces: Aspects of Meaning Construction in Natural Language / G. Fauconnier. – Cambridge (Mass): MIT Press, 1985. – 193 p.
28. Fauconnier G. Mappings in thought and language / G. Fauconnier. – Cambridge, U.K.: Cambridge Univ. Press, 1997. – 205 p.
29. Fillmore Ch. Frames and the semantics of understanding / Ch. Fillmore // Quaderni di Semantica. – 1985. – № 6(2). – P. 222–253.
30. Halliday M.A.K. Language as social semiotic: The social interpretation of language and meaning / M.A.K. Halliday. – L.: Arnold, 1978. – 256 p.
31. Harris Z. Discourse analysis / Z. Harris // Language. – 1952. – Vol. 28. – P. 1–30; 474–494.
32. Hymes D. Models of the interaction of language and social life / D. Hymes // Directions in sociolinguistics: The Ethnography of communication. – New York: Holt, Rinehart & Winston, 1972. – P. 35–71.
33. Hymes D. Foundations of Sociolinguistics: An Ethnographic Approach / D. Hymes. – Philadelphia: Univ. of Pennsylvania, 1974. – P. 53–62.
34. Johnson M. The Body in the mind (the bodily basis of meaning, imagination, and reason) / M. Johnson. – Chicago, L.: The Univ. of Chicago Press, 1987. – 233 p.
35. Lakoff G. Women, fire and dangerous things: What categories reveal about the mind / G. Lakoff. – Chicago: Univ. of Chicago Press, 1987. – 614 p.
36. Langacker R. W. Foundations of cognitive grammar / R. W. Langacker. – Stanford, CA: Stanford University Press, 1991. – V. 2. Descriptive application. – 395 p.
37. Searle J.R. Speech acts: An essay in the philosophy of language / J.R. Searle. – Cambridge: CUP, 1969. – 212 p.
38. Stevens K. C. The effect of background knowledge on the reading comprehension of ninth graders / K. C. Stevens // Journal of Reading Behavior. – 1980. – № 12(2). – P. 151–154.
39. Talmy L. Toward a cognitive semantics / L. Talmy. – Cambridge (Mass.); L.: A Bradford Book, The MIT Press, 2000. – Vol. 1. Concept Structuring Systems. – 565 p.
40. Turner M. Reading minds: the study of English in the age of cognitive science / M. Turner. – Princeton, NJ: Princeton Univ. Press, 1991. – 318 p.

УДК 811'373.2'42

А. Е. Коломойченко, М. Ю. Атанова,

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара, г. Днепропетровск

ЗАЙМСТВОВАНИЕ ИНОЯЗЫЧНЫХ ИМЕН СОБСТВЕННЫХ КАК ПРОЦЕСС ФОРМИРОВАНИЯ ОНОМАСТИКОНА

Запозичення іноземних імен як процес формування ономастикона. О.С. Коломойченко, М.Ю. Атанова. Стаття присвячена розгляду іноземних власних назв як одного з видів запозичення. Метою даної статті є виявлення декількох етапів запозичення лексики та особливості періодизації запозичення власних назв. Визначено поняття іноземного власного імені. Подано приклади іноземних власних назв у художньому тексті.

Ключові слова: запозичення, іноземне ім'я, ономастикон, канонічне ім'я, одвічне ім'я.

Данная статья посвящена рассмотрению иноязычных имен собственных как одного из вида заимствования. Целью статьи является определение нескольких этапов заимствования лексики и особенности периодизации заимствования собственных имен. Определено понятие иноязычного имени собственного. Даны примеры иноязычного имени собственного в художественном тексте.

Ключевые слова: заимствование, иноязычное имя, ономастикон, каноническое имя, исконное имя.

This article deals with consideration of foreign proper names as one of the type of adoption. The purpose of the article is to define several stages of lexicon adoption and peculiarities of the proper names adoption periodization. The concept of the foreign proper name is defined. Some examples of foreign proper names in a literary text are given in this article.

The proper names are a special group of nouns that provide the function of naming different people and individual units in language, which distinguishes them from others of similar objects and phenomena. They refer to those linguistic resources that make it possible to send a large semantic and emotional content in a very concise form.

The problem of adapted proper name is an urgent scientific research due to a significant role of proper names in many fields of people activity. As well as language in general, the existing fund of names reflects an era and a condition of a society at a certain stage of its development.

Heightened interest in the problem of adoptions at the present stage is caused by an important role of this lexicon in all languages of the world. Adoptions and creation of new names can be considered as a common feature for the Russian and other languages. The greatest stream of adoptions at the present stage comes from English. Cultural and historical, social and political living conditions and activities of a language community influence on lexical-nominative activity.

Thus, the proper name as a special linguistic unit can be an adopted word, sharing the main features of usual adoption: it enters a language, adapts for its standards, remains in a language or disappears eventually.

Key words: adoption, foreign name, onomasticon, canonical name, original name.

В данной статье в общем виде ставится проблема иноязычного имени собственного как вида заимствования. Данная проблема находится в русле актуальных научных исследований в силу значительной роли имен собственных во многих сферах деятельности человека. Ономастикон справедливо рассматривается «как один из компонентов истории духовной